

Секція 3. ГЕОГРАФІЯ

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА – СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Бойко А.Ю., Король О.М.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

bojkoann.ina@gmail.com, korolelena1976@gmail.com

Актуальність проблеми. Суспільство вступило до третього тисячоліття свого існування й розвитку, в епоху науково – технічного прогресу, що в свою чергу призвело до виникнення цілої низки проблем, які назвали “глобальними”, тобто такими, що охоплюють всю земну кулю.

Поява нових технологій та впровадження в промисловості досягнень науки й техніки призвело до значних якісних змін у житті людства. Вдосконалення виробництва, зростання його темпів сприяють задоволенню потреб суспільства, але тягнуть за собою ряд негативних наслідків. До них відносяться: глобальне потепління, забруднення атмосфери та Світового океану, зменшення об’ємів питної води, деградація ґрунтів, втрата біорізноманіття, випадання кислотних дощів, проблема війни, тероризм, енергетична криза, глобальна нерівність між регіонами та країнами світу тощо.

Зазначені вище проблеми набули великого (глобального) масштабу й достатньо швидкими темпами прогресують. Це викликає практичні потреби в дослідженні всіх причин, що зумовлюють дані проблеми, аналізі їх розвитку задля встановлення ефективних шляхів вирішення та подальшого недопуску.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день вивченням глобальних проблем займається надзвичайно велика кількість вчених й науковців. Серед українських фахівців, що працюють над екологічними питаннями можна виділити наступних: Т. Тимочно, С. Разметаєв, С. Вадзюк (представники Всеукраїнської екологічної ліги), О. Мітрясова, В. Смирнов, Р. Марійчук, В. Чвир (учасники проекту Еразмус +). Науковці, які вивчають демографічні проблеми: І. Бондар, Л. Дорошенко, В. Медков, О. Сологуб, В. Стешенко. Питаннями економічних проблем займаються: О. Білорус, Ю. Пахонов, Д. Лук’яненко, Ю. Мацейко.

Мета роботи полягає у тому, щоб з’ясувати сучасний стан глобальних проблем людства та перспективи й шляхи їх подальшого вирішення.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми людства – надзвичайно складні виклики, що впливають на усе людське суспільство та вимагають спільних, серйозних та ефективних зусиль задля їх вирішення. Серед сучасних

глобальних проблем виокремлюють 4 основні групи: *екологічні* (глобальне потепління, забруднення повітря й водних ресурсів, деградація ґрунтів, втрата біорізноманіття), *демографічні* (демографічний вибух, старіння населення, нерівномірний його розподіл по земній кулі, міграції), *політичні* (проблема війни й миру, загроза ядерної катастрофи, світовий тероризм, етнічні конфлікти), *економічні* (нестача сировини й ресурсів, енергетична криза, безробіття, нерівність між регіонами й країнами світу) [1].

Екологічними проблемами називаються зміни у природньому середовищі, що виникають більшою мірою унаслідок діяльності людей й призводять до порушення структури й функціонування природних екосистем [2]. Причин виникнення даного виду проблем є багато. Серед головних: збільшення концентрації парникових газів викидами з промисловості, транспорту та під час спалювання викопного палива, скидання стічних вод, важких металів, радіонуклідів, кислот, нафтопродуктів у водойми, нераціональне землекористування, надмірне розорювання, вирубка лісів. Наслідки від екологічних проблем катастрофічні. Найбільш небезпечними вважаються: підвищення середньої річної температури, виснаження озонового шару, випадання кислотних дощів, погіршення біологічних, хімічних, фізичних властивостей ґрунту, забруднення водойм та зменшення об'ємів питної води, руйнування місць існування живих організмів, перетворення територій укритих лісом на пустирі, зникнення природних екосистем. Задля вирішення цих проблем пропонуються наступні шляхи й методи: перехід на альтернативні джерела енергії, заміна традиційного транспорту електричним, озеленення територій, застосування на промислових підприємствах сучасних технологій з очищення викидів та їх фільтрації, механічне видалення сміття й нафтових розливів з водоймищ, фізико – хімічне очищення стічних вод, контроль за поширенням інвазійних видів, збереження популяцій рідкісних та зникаючих видів флори й фауни в штучних умовах, створення заповідних територій, запровадження контролю за виконанням даних пунктів на державному рівні [3].

Демографічні проблеми – зміни в структурі населення Землі, які можуть мати значний вплив на економічні, соціальні, екологічні аспекти в житті суспільства. Причинами виникнення цих проблем є: низький коефіцієнт народжуваності у багатьох країнах, а особливо високорозвинених та високий коефіцієнт у Африканському регіоні та деяких частинах Азії, значний показник смертності, що пов'язаний з поганими умовами життя чи недостатнім рівнем медичного обслуговування, старіння населення (збільшення тривалості життя й зменшення народжуваності), низький економічний рівень розвитку країн (бідність, голод, безробіття, низькі зарплати можуть істотно впливати на рішення людей щодо народження дітей), міграції (масштаби зовнішніх міграцій можуть

чинити вплив на демографічну структуру, особливо в країнах з високим рівнем еміграції) [4]. Наслідки демографічних проблем є досить значними й мають далекосяжний вплив на різні аспекти суспільного життя. Ключові з них це: економічні – зміни у демографії країн впливають на економічний ріст, ринок праці, інвестиції в освіту й охорону здоров'я; соціальні – збільшення навантаження на системи соціального забезпечення, особливо через старіння населення; політичні – населення, яке старіє може чинити вплив на політичні рішення й виборчі тенденції; міграції – зміни демографічної системи спричиняють збільшення кількості міграційних потоків – це впливає на культурну й соціальну динаміку у країнах відправлення й прийому мігрантів. Шляхи вирішення демографічних проблем у світі включають комплексні стратегії, що охоплюють економічні, соціальні, культурні та політичні аспекти. Ось деякі приклади з них: поліпшити охорону здоров'я (забезпечити доступ для всіх верств населення до якісних медичних послуг), проводити економічні реформи (створення робочих місць, забезпечення високої оплати праці й соціальних виплат), надавати підтримку старіючому населенню (реформи пенсійної системи й створення умов для довголіття), впровадити міграційну політику (регулювання міграційних потоків), надання фінансових стимулів для підвищення рівня народжуваності та проведення політики щодо зменшення коефіцієнта народжуваності у країнах, де це є проблемою [5].

Економічні проблеми – складні питання, що стосуються розвитку й ведення господарської діяльності окремих держав чи світу в цілому. Причини виникнення даного виду проблем досить різноманітні й часто взаємопов'язані. Ось деякі з них: зростання населення (збільшення тиску на природні ресурси й продовольство), безробіття й інфляція (підриває економічну стабільність та зменшує купівельну спроможність населення), виснаження ресурсів природи (загрожує сталому розвитку й економічній безпеці), нерівномірний розвиток країн (створює регіональні напруженості й міграційні потоки), забруднення навколишнього середовища (негативно впливає на здоров'я людей й на продуктивність економіки), слабкий розвиток науково – технічного прогресу деяких країн світу (зменшує конкурентоспроможність) [6]. Наслідки економічних проблем суттєві й небезпечні для світу. До них відносять: фінансову нестабільність (кризи в економіці призводять до фінансової нестабільності, банкрутства банків та компаній, також до зниження інвестицій), зростання безробіття (несприятливі ситуації в економіці скорочують кількість робочих місць), інфляцію (значне зростання цін зменшує купівельну спроможність), зниження ВВП (кризи приводять до спаду виробництва й зниження Валового Внутрішнього Продукту), соціальну нестабільність (економічні проблеми ведуть до появи соціальної напруги, протестів та

заворушень), проблеми з продовольством (зростання цін на сировину й енергоносії впливає на доступність харчування, особливо в бідних країнах). Шляхи вирішення економічних проблем вимагають комплексного підходу й співпраці між державами. Такими можна вважати наступні: підтримка економічного росту (залучення інвестицій, інновацій, стимулювання розвитку інфраструктури), реформування фінансової системи (зміцнення банківської системи й фінансових регуляторів задля запобігання майбутніх криз), міжнародна допомога (надання підтримки країнам, що розвиваються, щоб підвищити їх економічну стабільність), розробка політики соціального захисту (створення програми, що допомагатиме зменшити бідність й підтримуватиме вразливі версти населення), залучати інвестиції в освіту (підвищення рівня освіти й професійної підготовки сприятиме забезпеченню високої продуктивності праці й конкурентоспроможності країни), перейти до сталого використання природних ресурсів та використання альтернативних джерел енергії, щоб зменшити залежність від викопних видів палива [7].

Політичні проблеми – загрози, що стосуються усього світу, що часто призводять до незворотних людських й соціально-економічних втрат та створюють значну загрозу для існування людства й потребують для свого розв'язання координованої співпраці усіх країн. Причини виникнення даних проблем складні та багатогранні. Ключовими є: політичний лад країн (різні політичні системи й ідеології можуть стикатися й викликати конфлікти), економічні інтереси (боротьба за ресурси, території й економічне домінування), соціальні та етнічні напруження (дискримінація та нерівність призводять до суперечок, конфліктів та війн), релігійні розбіжності (протистояння через різні релігії, вірування й переконання), боротьба за незалежність (прагнення націй до самовизначення й незалежності), глобалізація (збільшення потоків інвестицій, товарів та інформації призводить до нових конфліктів та викликів), екологічні зміни (зміни клімату та інші екологічні проблеми стають причиною небажаних міграцій, через які виникають непорозуміння між державами) [8]. Наслідки політичних проблем досить різні й мають далекосяжні впливи на економіку, міжнародні відносини та соціальний стан в країнах. Найнебезпечнішими можна вважати: виникнення збройних конфліктів (політичні суперечки переростають у військові збройні дії, що призводить до значних руйнувань та людських жертв), міжнародна напруга (конфлікти викликають напруженість між світовими державами), міграція населення (політична нестабільність спонукає людей до масових міграцій у пошуках безпеки й кращих умов життя), зміни у глобальній політиці (масштабні політичні проблеми змінюють баланс сил у світі й чинять значний вплив на альянси), поява гуманітарних криз (політичні заворушення й війни тягнуть за собою гуманітарні кризи – до дефіциту продовольства,

медичного обслуговування й житла для біженців). Вирішення даних проблем вимагає комплексного підходу, та включає дипломатичні зусилля, міжнародне право й співпрацю між державами для досягнення миру й стабільності. Задля зменшення політичних проблем можна використовувати наступні підходи й стратегії: діалоги й переговори (сприяти відкритому обговоренню між сторонами, які конкурують, щоб досягти компромісу), залучати міжнародні організації чи треті сторони задля вирішення конфлікту, впроваджувати зміни у політичну систему, щоб підвищити її ефективність, зміцнювати законодавство для захисту прав і свобод громадян, підвищувати рівень обізнаності населення щодо важливості політичних процесів [9].

Висновки: Глобальні проблеми – надзвичайно складні виклики для людства. Спричинені вони більшою мірою дією антропогенного чинника, й тягнуть за собою ряд катастрофічних, і часто незворотних наслідків. Задля розв’язання досліджуваних небезпек суспільство має у розпорядженні достатні матеріальні, наукові й технічні досягнення. Джерелами ресурсів й засобами вирішення проблем виступають: допомога з боку високорозвинених країн країнам, які розвиваються, залучення іноземних інвестицій, збільшення витрат держав на подолання екологічної кризи, щоб ліквідувати найзагрозливіші для навколишнього середовища небезпеки, стимулювати виробництво транспорту, який не завдавав би шкоди довкіллю, переходити на відновлювальні джерела енергії, забезпечувати економію всіх паливно – енергетичних та біологічних ресурсів, слідкувати за станом забрудненості вод та якістю повітря та інші. Однак, щоб досягти успішного результату варто, аби всі країни у світі змінили підхід щодо проведення зовнішньої політики, відмовилися від конфліктів, воєн й конфронтації, та перейшли до співробітництва на глобальному рівні на засадах визнання пріоритетності загальноцивілізаційних цінностей.

Список використаних джерел

1. Глобальні проблеми людства. URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/головна/глобальні-проблеми-людства/> (дата звернення 12.04.2024).
2. Екологічні глобальні проблеми. Енциклопедія Сучасної України ЕСУ. URL: <https://esu.com.ua/article-18692> (дата звернення 12.04.2024).
3. Мітрясова О.П., Смирнов В.М., Марійчук Р.Т., Чвир В.А. Європейські зелені виміри: навч. посібник / за редакцією проф. Олени Мітрясової. Миколаїв : ЧНУ імені Петра Могили, 2024. 471 с. URL: https://eugreendimensions.chmnu.edu.ua/storage/resources/EUROPEAN_GREEN_DIMENSIONS_text_book_compressed.pdf (дата звернення 12.04.2024).
4. Демографічні проблеми людства. Pidru4niki. URL: https://pidru4niki.com/88530/ekologiya/demografichni_problemi_lyudstva. (дата звернення 12.04.2024).

5. Демографічна проблема – Найважливіші проблеми сучасності – Глобальні проблеми людства – Економічна і соціальна географія світу. Віртуальна читальня освітніх матеріалів. URL: <https://subjectum.eu/geographic/maslyak/298.html> (дата звернення 12.04.2024).

6. Глобальні економічні проблеми людства: продовольча та енергетична. Географія. URL: https://geoknigi.com/book_view.php?id=178 (дата звернення 12.04.2024).

7. Бібліографічний покажчик «Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання». Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/2677> (дата звернення 12.04.2024).

8. Міжнародні конфлікти: поняття, причини, засоби та методи врегулювання. Pidru4niki. URL: https://pidru4niki.com/18800413/politologiya/mizhnarodni_konflikti_ponyattya_prichini_zasobi_metodi_vregulyuvannya (дата звернення 12.04.2024).

9. Сучасна політична криза: причини і шляхи подолання. Головна – Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/suchasna-politichna-kriza-prichini-i-shlyakhi-podolannya> (дата звернення 12.04.2024).

РОЗВИТОК БЛАКИТНОЇ МЕРЕЖІ МІСТА КИЄВА У ЗВ'ЯЗКУ З КЛІМАТИЧНИМИ ЗМІНАМИ

Гузь С.В., Радомська М.М.

Національний авіаційний університет
m.m.radomska@gmail.com

Глобальна зміна клімату стала однією з найгостріших та динамічних екологічних проблем 21 століття. За даними Всесвітньої метеорологічної організації останні три роки стали найтеплішими роками в історії спостереження. Дані ООН свідчать, що зміна клімату матиме руйнівні наслідки, багато людей зіткнеться із загрозами для харчової безпеки та якісного водопостачання, новими хворобами та наслідками зміни агрокліматичних умов та підвищення рівня моря. Важливим негативним наслідком є збільшення частоти катастрофічних погодних явищ. Всі ці чинники стимулюватимуть міграційні процеси та збільшення потоків біженців.

Україна та Київ зокрема лежать в природній зоні, яка не зазнає радикальних змін у найближчий час. Проте вже зараз можна виділити ряд негативних тенденцій, які є діють в межах кордонів нашої країни

Для України характерною є досить висока індустріалізація і виробничі підприємства є додатковим стабільним джерелом парникових викидів, зокрема металургійні гіганти та ТЕЦ з великими енергогенеруючими потужностями. Ці джерела часто пов'язані з міськими агломераціями, що виступають концентраторами кліматичних та інших впливів на довкілля. Істотне зменшення